

Попадинець Н. М.,

к.е.н., науковий співробітник відділу регіональної економічної політики, ДУ “Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України”, м. Львів

РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО ТОВАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС І ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Анотація. У статті встановлено основні проблеми політики формування та розвитку внутрішнього товарного ринку в контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Розкрито основні напрями впливу внутрішнього товарного ринку України на економічну безпеку України. Проаналізовано розділ IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею” Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Виділено першочергові заходи, які мають бути враховані українською стороною, що покращить розвиток внутрішнього товарного ринку та матиме позитивний вплив на економічну безпеку України. Визначено диспропорції функціонування товарного ринку та запропоновано напрями щодо реалізації політики їх мінімізації.

Ключові слова: внутрішня торгівля, економічна безпека, країни-члени ЄС, товарний ринок, Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

Popadynets N. M.,

Ph.D., Researcher of the Department of Regional Economic Policy, State Institution “M. I. Dolishniy Institute of Regional Researches” of the NAS of Ukraine, Lviv

DEVELOPMENT OF INTERNAL GOODS MARKET IN TERMS OF ASSOCIATION AGREEMENT IMPLEMENTATION BETWEEN UKRAINE AND EU AND ITS INFLUENCE ON ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

Abstract. Trade plays important role at the current stage of increasing of Ukraine’s economic security level and development of internal market. Trade maintains the balance between production and consumption, forms considerable share of gross value added and provides economically active population with job places.

Nowadays in Ukraine domestic producers lose a lot of internal goods market segments. This directly influences both economic and national security of the country. This is related to significant structural deformations in national economy and poor competitive ability of enterprises in conditions of open economy and signing of Association Agreement between Ukraine and the European Union that stipulates creation of Free Trade Agreement (FTA) on January 1, 2016. Goods structure on the market is not diversified and doesn’t correspond to growing demand and quality and assortment requirements.

The article aims to define the influence of internal goods market development on economic security of the country in terms of Agreement implementation.

The article outlines major problems of the policy of internal goods market forming and development in the context of implementation of Association Agreement between Ukraine and the European Union. The major directions of Ukraine’s internal goods market influence on economic security of Ukraine are defined. The Chapter IV “Trade and Trade-Related Matters” of the Association Agreement between Ukraine and the European Union is analyzed. The priority measures to be considered by Ukrainian party in order to improve internal goods market development and efficiently influence the economic security of Ukraine are suggested. The disparities of goods market functioning are defined and directions to implement their minimization policy are proposed.

Adhering to the provisions of the Chapter IV of the EU-Ukraine Association Agreement and their implementation into Ukrainian reality will enable achievement of success in development of internal goods market and promote entering the market of EU member countries by the goods of Ukrainian producers as well as minimize threats of influence on economic security of the country.

Keywords: internal trade, economic security, EU member countries, goods market, the EU-Ukraine Association Agreement.

Постановка проблеми. Для сучасного етапу підвищення рівня економічної безпеки України та розвитку внутрішнього ринку важливу роль відіграє торгівля. Завдяки торгівлі підтримується збалансованість виробництва та споживання, формується суттєва частка валової доданої вартості, а також забезпечується робочими місцями економічно активне населення.

Зараз в Україні відбувається поступова втрата вітчизняними виробниками багатьох сегментів внутрішнього ринку товарів, що безпосередньо впливає не тільки на економічну, а й національну безпеку держави. Це пов'язано зі значними структурними деформаціями у національній економіці та низькою конкурентоспроможністю підприємств в умовах відкритості економіки та підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), що передбачає створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) з 1 січня 2016 р. Структура товарів на ринку не диверсифікована і не відповідає зростаючому попиту та вимогам до якості та асортименту.

Незбалансованість попиту і пропонування товарів на внутрішньому ринку, висока витратність виробництва, його низький технологічний рівень і застаріла інфраструктура обумовлюють стійку тенденцію до перевищення обсягів імпорту товарів порівняно з їх експортом, що загрожує економічній безпеці України. Тому важливого значення набуває підтримка держави щодо підвищення конкурентоспроможності товарів у системі внутрішнього товарного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вирішення цих проблем значний вклад зробили В. Апопій [1], М. Балабан, З. Варналій, Я. Жаліло, І. Копич, І. Міщук, А. Мокій, К. Муралі [2], О. Несчуля, О. Пустовойт [3], В.О. Точилін та ін. У їхніх працях основна увага була зосереджена на дослідженні внутрішнього ринку, його потребах, функціях роздрібно́ї торгівлі та її сучасному стані. Проте залишається невирішеним питання підтримки з боку держави конкурентоспроможного товару в системі внутрішньої торгівлі України в умовах підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі Угода), що впливає на економічну безпеку.

Постановка завдання. Метою статті є визначення впливу розвитку внутрішнього товарного ринку в умовах імплементації Угоди на економічну безпеку держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підписана Угода [4] та безпосередня близькість до ринків країн-членів ЄС, а також перспектива ЗВТ із 2016 р. актуалізують необхідність визначення основних тенденцій розвитку внутрішньої торгівлі європейського ринку та вивчення його впливу на внутрішній торговельний простір та економічну безпеку держави. У підписаній Угоді регулюванню питань торгівлі присвячено цілий розділ IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею”. Імплементація цієї частини Угоди призведе до виконання низки прописаних завдань. Розглянемо деякі з них.

Ця Угода є важливим правовим документом для України, в якому українські органи влади взяли на себе відповідальність вирішити економічні проблеми та привести внутрішнє законодавство відповідно до вимог, поставлених країнами-членами ЄС. Дані заходи українською стороною мають бути реалізовані для виконання статей глави 1 “Національний режим та доступ товарів на ринки” розділу IV Угоди та для того, щоб країнами-членами ЄС було відкрито свій внутрішній ринок для безперешкодного входження вітчизняних товарів на нього.

Глава 2 “Засоби захисту торгівлі” розділу IV Угоди є основним завданням цього розділу. Його виконання не має перешкоджати двосторонній торгівлі. Для виконання даної глави передусім необхідно виконати інституційні вимоги, а саме: на рівні експертів створити комісію (громадський орган) з питань співробітництва у сфері торговельних заходів. Створення такої комісії забезпечить контроль над процесом прийняття законодавчих актів, що є необхідними для захисту вітчизняного товаровиробника перед вступом у ЗВТ. Ця комісія має розібратися з усіма тонкощами підписаної Угоди та виявитися готовою у будь-який момент допомогти вітчизняним товаровиробникам у роз’ясненні пунктів, що стосуються торговельного захисту. Також вона має допомогти слідкувати за виконанням внутрішніми товаровиробниками українських законів, які є основною базою для захисту торгівлі в Україні та в які були внесені зміни (які відповідають *acquis* ЄС) ще при вступі України в СОТ. Основними з них є закони України: “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” [5], “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” [6] і “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну” [7].

Довідково зазначимо: однією з найбільш очікуваних змін, що принесе підписана Угода, є зниження мит на європейські автомобілі. Проте чекати цього доведеться до 2025 р., коли буде застосовуватися нульова ставка мита. А основним завданням у 2015-2016 рр. є розробка плану щодо застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну легкових автомобілів із держав-членів ЄС [8, с. 6].

Глава 3 “Технічні бар’єри у торгівлі” розділу IV Угоди спрямована на зменшення технічних бар’єрів щодо виводу на внутрішній ринок ЄС нових видів вітчизняної продукції. У цій сфері співробітництво між Україною та ЄС має бути спрямоване на реформування вітчизняної системи технічного регулювання, наближення її до технічних регламентів ЄС і систем стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС (ст. 53-74 Угоди). Важливий крок у виконанні даної глави зробила українська сторона, прийнявши Закон України “Про технічні регламенти і оцінку відповідності”, який набирає чинності 10.02.2016 р. [9]. Виконання його дозволить створити правове поле та механізми для прийняття директив ЄС, що дасть право розпочати процес переходу на європейські стандарти та виконання всіх зобов’язань України в промисловій сфері. Приведення у відповідність обов’язкових технічних рег-

ламентів стимулюватиме безперешкодний обіг продукції між Україною та ЄС і позитивно вплине як на українських виробників, так і на споживачів і знизить загрозу щодо економічної безпеки держави. Також цей Закон доповнює такі нормативні акти: закони України “Про стандартизацію” [10] і “Про метрологію та метрологічну діяльність” [11]. Група названих законів спрямована на усунення технічних бар’єрів і юридичних перешкод у торгівлі. Їх виконання, як показує досвід країн-членів ЄС, у реформуванні вітчизняної системи технічного регулювання дозволить не тільки зняти перешкоди на шляху виводу нових видів продукції на внутрішній ринок, а й допоможе створити надійні інституційні бар’єри, котрі унеможливають імпорту дешевої й неякісної продукції іноземних виробників. Ці заходи допоможуть усунути на внутрішньому ринку несправедливі цінові переваги іноземних виробників, які імпортують неякісну, але дешеву товарну продукцію, руйнуючи ринкову конкуренцію [3, с. 59]. Таким чином, впровадження нової системи технічного регулювання на основі європейських стандартів зумовлюватиме не лише підвищення економічної безпеки держави, а й безпеки товарів, послуг і сприятиме кращому інституційному захисту прав споживачів у випадку неякісної продукції.

- спрощення процедур та автоматизацію митної справи;
- скорочення часу митного оформлення товарів;
- запровадження ефективної системи обміну інформацією між митними органами та компаніями;
- створення системи оперативного реагування на випадки порушень у зоні діяльності митниць;
- вжиття заходів, направлених на недопущення та профілактику корупційних проявів серед працівників митних органів тощо.

Виконання цих та інших заходів дозволить виконати умову, що постає перед українською стороною, а саме: впродовж певного періоду практично “обнулити” імпорتنі мита щодо товарів із країн ЄС, зазначених у доповненні А та В до Угоди (табл. 1). Також Угодою передбачено, що на український ринок державних закупівель на основі принципу національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів і концесій у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві матимуть доступ товаровиробники з країн-членів ЄС (виконання умов ст. 148 глави 8 “Державні закупівлі” розділу IV Угоди).

Таблиця 1

Зміна тарифного захисту товарів України та країн-членів ЄС

Найменування групи, розділу за УКТЗЕД	Середня арифметична ставка ввізного мита					
	діюча		з моменту набуття Угодою чинності		11-й рік	
	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС
Усього по митному тарифу	4,95	7,6	2,42	0,5	0,32	0,05
По товарах груп УКТЗЕД 01-24 (сільське господарство)	9,24	19,8	6,77	0,6	1,38	0,24
По товарах груп УКТЗЕД 25-97 (промислові та перероблені сільськогосподарські товари)	3,67	3,9	1,12	0,5	0,00	0,00

Складено автором на основі [4].

Глава 5 “Митні питання та сприяння торгівлі” розділу IV Угоди заперечує можливість проведення Україною активної протекціоністської політики щодо розширення внутрішніх ринків вітчизняних товарів і послуг. Вона передбачає: процес виведення на внутрішній ринок нових видів вітчизняної продукції має регулюватися виключно дією ринкового механізму й інвестиційними ресурсами українських підприємств, банків та іноземних компаній і не може стимулюватися заходами державної політики [3, с. 59]. Так, підписана Угода вимагає впровадження низки положень митного законодавства ЄС, що зобов’язує українську сторону імплементувати 70-80% положень до митного законодавства України. Отже, необхідно розпочати реалізацію митної реформи, яка повинна включати наступні заходи [8, с. 8]:

У главі 6 “Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля” розділу IV Угоди прописані заходи, які дають можливість для розвитку інвестиційного та торговельного співробітництва з ЄС за рахунок імплементації змін щодо заснування підприємницької діяльності. Важливим кроком у цьому має стати розроблена урядом, громадськими організаціями чи іншими зацікавленими сторонами Стратегія розвитку підприємництва, яка би враховувала всі вимоги підписаної Угоди та забезпечувала розуміння майбутніх законодавчих та інституційних змін, що стосуватимуться підприємницького середовища. Наступний етап, який сприятиме розвитку підприємницької діяльності, – скорочення кількості контролюючих органів, які здебільшого призводять до

корупції. Перші кроки у вирішенні даного питання робилися вже в 2014 р., коли відбулося значне скорочення органів із контролюючими функціями з 56 до 27, однак зміни у кількості органів, функцій і працівників аж ніяк не означають автоматичне підвищення якості державних послуг [12]. Над цим уряду доведеться попрацювати додатково, хоча це і стало початком оптимізації державних органів. Варто звернути увагу, що виконання даної глави та глави 8 “Державні закупівлі” розділу IV Угоди зобов’язує уряд України обмежитись у наданні державної допомоги, спрямованої на підтримку вітчизняного товарного виробництва. Особливо зазначене стосується тих підприємств, які реалізують свою продукцію на внутрішніх галузевих ринках, де присутні товари-конкуренти з країн-членів ЄС. Таким чином, з одного боку, це може призвести до припинення діяльності неконкурентоспроможного підприємства, а з другого, – стимулюватиме підприємців-виробників шукати інвестиції для впровадження інноваційного виробництва вітчизняних товарів. Також це може негативно вплинути на економічну безпеку держави, адже норма може зачепити і стратегічно важливі види економічної діяльності.

Також у контексті лібералізації режимів створення підприємств необхідним є проведення реформи судово-правоохоронної системи, котра буде повною мірою забезпечувати захист права власності як вітчизняних підприємців, так і закордонних партнерів. Для запровадження принципу симетричного регулювання державним органам необхідно проводити активний інформаційний супровід задля ознайомлення вітчизняного бізнес-середовища з правилами реєстрації та функціонування підприємств у країнах-членах ЄС, щоб останні могли максимально прорахувати майбутні ризики та визначити заходи їх мінімізації.

Іншим питанням, яке стосується цієї глави, є електронна торгівля. Електронна торгівля вважається однією з найсучасніших і найприбутковіших форм позамагазинної торгівлі, розвиток якої пов’язаний із досягненнями науки і техніки, сучасних засобів телекомунікаційного зв’язку, інформаційних технологій, електронної техніки. Сучасні технології сприяють продажу широкого асортименту товарів різних груп за допомогою Інтернету, віртуальних магазинів, телемагазинів тощо. Вітчизняна система внутрішньої торгівлі, що характеризується загальними позитивними внутрішньо-структурними змінами, швидко сприймає найрізноманітніші інновації. Важливим кроком, який зробила українська сторона, є прийняття Закону України “Про електронну комерцію” [13], що визначає організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлює порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем і визначає права й обов’язки учасників відносин у сфері електронної комерції. Прийняття цього Закону є вкрай важливим, адже, за оцінками експертів, обсяг ринку e-commerce у 2013 р. склав близько \$2 млрд, у 2014 р. – \$1,6 млрд. За прогнозами Української асоціації директ-маркетингу, у 2015 р. обсяг ринку

електронної комерції в доларах скоротиться приблизно на 45% до \$1,1 млрд [14]. Падіння продажів у вітчизняних онлайн-магазинах пояснюється девальвацією гривні та скороченням купівельної спроможності громадян. Саме новий закон має усунути багато проблем і відкрити нові можливості для цього ринку. Для прикладу, в Польщі за 2014 р. обсяг ринку e-commerce склав \$4,7 млрд. Це показує, що Україні є ще куди розвиватися у даному напрямі. Також важливу роль у зростанні онлайн-продажів відіграє проникнення Інтернету в регіони України. За даними компанії EY, цей показник збільшиться з 46% до 49% [15]. Тобто робити покупки онлайн теоретично зможуть ще півтора мільйона громадян України. Швидко впровадження будь-яких видів інновацій у системі внутрішньої торгівлі дає можливість не лише розширити діапазон наданих послуг і зменшити швидкість обслуговування клієнтів, а й забезпечити комфортні умови сервісу та розрахунку, зменшити витрати торговельних підприємств і підвищити ефективність їх роботи.

Повернувшись до вже згаданої глави 8 “Державні закупівлі” розділу IV Угоди, варто відзначити, що найважливіше завдання в цьому питанні – підвищення прозорості вітчизняних закупівель і відкриття доступу для постачальників і надавачів послуг із ЄС. Виконання даної глави розпочалось у 2014 р. з прийняттям Закону України “Про здійснення державних закупівель” №1197-VII від 10.04.2014 р. [16]. Цей закон важливий, адже він безпосередньо відповідає за економічну та національну безпеку держави. Проте закон так і не спричинив довгоочікуваної інтенсифікації державних закупівель. Важливим також тут є використання методу електронних торгів, що мало б допомогти пришвидшити процес і зменшити затрати на проведення закупівельних процедур. В Україні вже пропонувався здійснення державних закупівель електронними засобами, зокрема за допомогою електронного реверсивного аукціону. Передбачалося здійснення закупівель на спеціальних електронних майданчиках після необхідної реєстрації учасників торгів. Вважалося, що електронний реверсивний аукціон буде сприяти підвищенню прозорості та конкуренції у сфері державних закупівель. Проте ця пропозиція не відзначалася успіхом. До першочергових завдань варто віднести апробацію низьковартісних товарів і послуг, де можливий збій у функціонуванні системи торгів не призведе до зупинки роботи або створення загрози життю та здоров’ю людей. А наступним кроком повинно бути розширення електронних державних закупівель на всіх етапах, що дозволить забезпечити повну прозорість і полегшити контроль, а також сприятиме викоріненню корупції й збільшенню економічної безпеки держави.

У главі 10 “Конкуренція” розділу IV Угоди зазначено, що сторони визнають важливість вільної та неспотвореної конкуренції у торговельних відносинах і що антиконкурентні господарські дії та операції потенційно можуть спотворити належне функціонування ринків і загалом зменшити позитивні

наслідки лібералізації торгівлі [4]. Тому основними напрямками роботи у сфері захисту конкуренції та вдосконалення антимонопольного законодавства є: вдосконалення процедури розгляду Антимонопольним комітетом України (АМКУ) справ щодо порушення законодавства про захист економічної конкуренції підприємств, розроблення та запровадження методик калькуляції штрафних санкцій за порушення, які накладаються АМКУ. Це потрібно для того, аби вчасно реагувати та приймати відповідні рішення по тих підприємствах, що мають фактор монополізації на внутрішньому ринку на території будь-якої зі сторін. Дані заходи дадуть можливість розвиватися конкурентному підприємству в системі внутрішньої торгівлі України.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, для позитивного впливу внутрішньої торгівлі на економічну безпеку держави органам влади варто імплементувати положення Угоди, які знижують ризики здійснення інвестиційної діяльності, звужують можливості отримання незаконних додаткових доходів на ринках традиційної продукції, зменшують технічні бар'єри для випуску нових видів вітчизняної продукції. Водночас якомога тривалішою в часі має бути імплементация положень Угоди, котрі звужують можливості України здійснювати державну протекціоністську політику щодо збільшення виробництва вітчизняної продукції і таким чином загрожують економічній безпеці держави.

Отже, виконання умов, прописаних у розділі IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, і їх імплементация в українські реалії дозволить досягнути успіху в розвитку внутрішнього товарного ринку, забезпечить вихід товарів українських виробників на ринок країн-членів ЄС і мінімізує загрози впливу на економічну безпеку держави.

Проведення детального аналізу впливу Угоди на розвиток внутрішнього товарного ринку в умовах підписання Угоди та його вплив на економічну безпеку держави після набуття сили економічної частини Угоди з 1 січня 2016 р. потребують подальших глибоких досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внутрішня торгівля України: проблеми і перспективи розвитку : монографія / [І. М. Копич, О. О. Нестуля та ін. ; за ред. В. В. Апопія, П. Ю. Балабана]. – Львів : “Новий Світ – 2000”, 2014. – 565 с.
2. Муралі К. Роздрібна торгівля XXI ст. Теперішні і майбутні тренди / Муралі К.; [під ред. Л. Савицької пер. з англ.]. – К. – 2008. – 462 с.
3. Пустовойт О. В. Політика розвитку внутрішнього ринку та Угода про асоціацію Україна – ЄС: спільність і суперечність завдань / О. В. Пустовойт // Економіка та прогнозування. – 2015. – №1. – С. 49-63.
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс].

– Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.

5. Закон України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” від 22.12.1998 № 330-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/330-14>.

6. Закон України “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” від 22.12.1998 № 331-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/331-14>.

7. Закон України “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну” від 22.12.1998 № 332-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/332-14>.

8. Матеріали міжнародної конференції “Угода про асоціацію: економічні тригери”. 12 березня 2015 року. – 43 с.

9. Закон України “Про технічні регламенти і оцінку відповідності” від 15.01.2015 № 124-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.

10. Закон України “Про стандартизацію” від 05.06.2014 № 1315-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.

11. Закон України “Про метрологію та метрологічну діяльність” від 05.06.2014 № 1314-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1314-18>.

12. Реформа контролюючих органів: краще, але ще є до чого прагнути [Електронний ресурс] // Ціна держави. – Режим доступу : <http://costua.com/news/55-supervision-system>.

13. Закон України “Про електронну комерцію” від 03.09.2015 № 675-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/675-19>

14. E-commerce в Україні: розвиток попри кризу [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/10/27/564857/>.

15. Попадинець Н. М. Розвиток роздрібної торгівлі в Україні в умовах імплементации Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / Н. М. Попадинець, М. В. Григорців // Вісник Сумського національного аграрного університету; Сумський національний аграрний університет. – Суми, 2015. – Вип. 8 (65). – С. 101-106. – (Серія “Економіка і менеджмент”).

16. Закон України “Про здійснення державних закупівель” від 10.04.2014 № 1197-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>.

REFERENCES

1. Copich, I. M., Nestoulia, A. A., Apopi, V. V. and Balaban, P. Y. (2014), *Vnutrishnya torhivlya Ukrainy: problemy i perspektyvy rozvytku* [Domestic trade of Ukraine: problems and prospects of development], “The New World – 2000”, Lviv.

2. Murali, K. and Savitskaya, L (2008), *Rozdribna torhivlya XXI st. Teperishni i maybutni trendy* [Retail trade in XXI century. Current and future trends], Kiev.
3. Pustovoit, O. V. (2015), Polityka rozvytku vnutrishn'oho rynku ta Uhoda pro asotsiatsiiu Ukraina – YeS: spil'nist' i superechnist' zavdan' [“The Policy of development of the internal market and the Agreement on Association Ukraine – EU: a common inconsistency problems”], *Ekonomika ta prohnozuvannya*, 1, pp. 49-63.
4. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropejs'kym Soiuzom i joho derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony, available at: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
5. Zakon Ukrainy “Pro zakhyst natsional'noho tovarovyrobnyka vid dempinhovoho importu” vid 22.12.1998 № 330-XIV, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/330-14>.
6. Zakon Ukrainy “Pro zakhyst natsional'noho tovarovyrobnyka vid subsydovanoho importu” vid 22.12.1998 № 331-XIV, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/331-14>.
7. Zakon Ukrainy “Pro zastosuvannia spetsial'nykh zakhodiv schodo importu v Ukrainu” vid 22.12.1998 № 332-XIV, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/332-14>.
8. Materialy mizhnarodnoi konferentsii “Uhoda pro asotsiatsiiu: ekonomichni tryhery”, 12 bereznia 2015 roku, 43 s.
9. Zakon Ukrainy “Pro tekhnichni rehlementy i otsinku vidpovidnosti” vid 15.01.2015 № 124-VIII, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.
10. Zakon Ukrainy “Pro standartyzatsiiu” vid 05.06.2014 № 1315-VII, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
11. Zakon Ukrainy “Pro metrolohiuu ta metrolohichnu diial'nist'” vid 05.06.2014 № 1314-VII, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1314-18>.
12. Reforma kontroliuuchykh orhaniv: krasche, ale sche ie do choho prahnuty, Tsina derzhavy, available at <http://costua.com/news/55-supervision-system>.
13. Zakon Ukrainy “Pro elektronnu komertsiiu” vid 03.09.2015 № 675-VIII, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
14. E-commerce v Ukraini: rozvytok popry kryzu, Ukrains'ka pravda, available at: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/10/27/564857/>.
15. Popadynets, N. M., Gregorciv, M. V. (2015), Rozvytok rozdribnoi torhivli v Ukraini v umovakh implementatsii Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS [“The development of retail trade in Ukraine in conditions of implementation of the Association agreement between Ukraine and the EU”], *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*, vol. 8 (65), pp. 101-106.
16. Zakon Ukrainy “Pro zdijsnennia derzhavnykh zakupivel” vid 10.04.2014 № 1197-VII, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>.